

[Føged.]

slaget på ny stemt for afskrivningsreglerne. Det vil jeg dog gerne gøre opmærksom på.

Fanger: Både det ærede medlem hr. Hans Rasmussen og det ærede medlem hr. Alfred Jensen udtalte, at de havde betænkeligheder over for vore ændringsforslag, fordi de mente, de havde social slagside, da der er dele af befolkningen, som har så små indtægter, at de ikke kan få del i denne, som jeg kalder det, midlertidige skattelettelse. Hertil må svares, at det er rigtigt, at der fortsat vil være en del af befolkningen, der ikke kan deltage i henlæggelsen til investeringsfonds, men alligevel må det være rigtigt at udvide kredsen så meget som muligt, og ifølge vore forslag vil denne kreds i hvert fald mindst blive fordoblet. Yderligere er sandheden den, at investeringerne vil komme hele befolkningen til gode, også dem, der ikke selv har deltaget i henlæggelsen til investeringsfonds, og jo større en del af befolkningen man kan inddrage i kredsen, der foretager henlæggelser, desto bedre må det dog være.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 1

forkastedes med 73 stemmer mod 54; 6 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 2

forkastedes med 74 stemmer mod 57; 6 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 1

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 betragtedes som bortfaldet efter forkastelsen af ændringsforslagene nr. 1 og 2.

§§ 2 og 3

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Ved en fejltagelse blev dagsordenens punkt 2 forbigået før; vi går derfor nu til:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1957.

(Første behandling findes i tidenden sp. 1064).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Sagen sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Forslaget til folketingsbeslutning vedtoges enstemmigt med 139 stemmer.

Formanden: Der vil nu blive givet statsministeren meddelelse om denne vedtagelse.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1959 til 31. marts 1960.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 1135).

Forhandlingen genoptoges.

Alfred Jensen: Hvis nogen havde ventet, at der i år — efter regeringsskiftet i fjor — ville fremkomme et finanslovsforslag efter nye retningslinjer, har han regnet fejl. Det foreliggende finanslovsforslag betegner ikke nogen nyskabelse, tværtimod, det er anlagt efter samme linjer som forrige års. For at demonstrere kontinuiteten har finansmini-

[Alfred Jensen.]

steren svunget sig op til at vise udviklingen over en 4 års periode, nemlig fra 1955-56 til det kommende finansår, og siger endda, at udgiftsstigningen beløber sig til gennemsnitlig 5 pct. årlig. I samme åndedrag, som han udtrykker sin tilfredshed med finanspolitikken, kræver han den fortsat, hvorfor han afviser så vel udgiftsforøgelser som skattelettelser, hvor der ikke kan opnås besparelser på andre områder.

Ministeren hævder, at værdien af denne finanspolitik særlig er kommet til udtryk i det sidste halve år, i hvilket der har været en forøgelse af byggeaktiviteten. Netop fremhævelsen af byggeriet leder tanken hen på, at finanspolitikken ofte har været benyttet til bevidst at skabe arbejdsløshed og fortsat betyder begrænsning af købekraft og forbrug, der igen virker negativt på beskæftigelsen. Lettelsen i landets valutasituation og økonomi kan i nok så høj grad føres tilbage til udefra kommende faktorer som til regeringens finanspolitik. Det må finansministeren da også selv erkende, idet han henleder opmærksomheden på, hvad selv de mindste ændringer i pris- og afsætningsforholdene i udlandet kan betyde for landet og for dets valutaeserver.

Men det er altså meningen, at den hidtil førte finanspolitik skal fortsætte. Skatteudplyndringen skal også fortsætte. Det vil sige, at man vælter stedse større dele af skattebyrderne over på dem med de små indtægter. Selskabsskatten er nemlig beregnet til for det kommende finansår at skulle give staten den samme indtægt som for indeværende finansår, og formueskatten stiger ifølge finanslovsforslaget med kun 7 mill. kr., medens de personlige skatter skal indbringe over 100 mill. kr. mere. Ministeren understreger, at denne opgang skyldes stigende indkomster og skatteskalaens progression.

Når de sidste års lempelser i skattelovgivning tages i betragtning, er det klart, at stigningen vil ramme de mindrebedemlede hårdest; de har nemlig ikke megen fordel af de forbedrede afskrivningsregler, det 30 pct.s nedslag i merindkomsten og den udvidede skattefrihed for forsikringspræmier; disse fordele kommer først og fremmest den bedre stillede del af befolkningen til gode. Det er ikke underligt, at

de med de små indkomster vander sig under skattetrykket. Det tager nemlig til år for år for denne gruppe.

Boligministeriet har været så elskværdig at påvise, hvor groft det egentlig er. I bemærkningerne til det nye lejelovsforslag er der gjort rede for, hvad en arbejdsmand uden ledighed i en købstad kunne have i årsløn i 1939 og i 1957, og hvor meget han skulle betale i skat. Årsindtægten er gjort op til 3 425 kr. i 1939, og deraf skulle der svares 320 kr. i skat eller godt 9 pct. af indkomsten. I 1957 er lønnen beregnet til 10 730 kr. Her kan han dog ikke nøjes med at betale 9 pct. i skat, nej, han må af med 17 pct. eller 1 790 kr. Jeg skylder at gøre opmærksom på, at der her er regnet med en arbejdsmand, som er forsørger uden børn. Det er vel overflødigt at bemærke, at den beregnede indtægtsstigning ikke er udtryk for en forøget skatteevne. Det er denne urimelighed, som ikke bliver mindre, men tværtimod større år for år, og som ministeren ikke vil være med til at afskaffe.

Vender man sig til de indirekte skatter, er forholdet ikke bedre, men derimod værre. Indirekte skatter, told- og forbrugsafgifter er netop baseret på, at de allermindste indtægter inddrages under beskatningen. I de senere år er flere og flere områder blevet belagt med afgifter, så der snart ikke er en vare, der går fri, og den enkeltes mulighed for ved omlægning af forbruget af unddrage sig beskatningen bliver derfor mindre og mindre. Det er klart, at når der lægges afgift på så elementære livsfornødenheder som tøj, elektriske pærer, tændstikker, papir m. m., er det udtryk for en forværring af forholdene for den slidende og arbejdende del af befolkningen.

Denne stramning er blevet gennemført under påberåbelse af øjeblikkelige valutारiske vanskeligheder. Det var tilfældet ved forhøjelsen af forbrugsafgifterne, ved gennemførelsen af tøjskatten og andre uhyrligheder i marts 1955. Det gjaldt også spiritus-, øl- og tobaksafgifternes forhøjelse i juni 1957. Men afgifterne faldt ikke bort, da vanskelighederne var overstået, de er tværtimod blevet opretholdt, er fortløbende.

Det viser, at der var tale om et anslag mod de brede befolkningslags levevilkår.

[Alfred Jensen.]

Denne opfattelse understreges også af sparebevisers og særpristals indførelse. Formålet er ret og slet at berøve arbejdere, tjenestemænd og funktionærer en portion reguleringstillæg. Det betyder ikke alene, at statskassen gør et ekstra indhug i småkårsfolks spisekammer og garderobe, men også at arbejdsgivere og andre udbytttere kan slippe så meget billigere i skat. Reelt hjælper staten arbejdsgiverne med at gennemtvinge en lønreduktion, som de ikke ved forhandlinger eller i det daglige på arbejdspladsen er i stand til at opnå.

Som jeg fremførte under behandlingen i juni 1957 af vore forslag om afskaffelse af særpristallet og om ophævelse af loven om de forhøjede øl- og tobaksafgifter, ville byrderne på udbytttere blive lettet med udgangen af dette finansår. Udbyttebegrænsningen er allerede ophævet, og stabiliseringslånet udløber den 31. marts 1959, men byrderne på arbejdere og tjenestemænd opretholdes og tænkes bevaret ud i fremtiden.

Det viser, at de mange stærke ord om disse afgifters urimelighed, der er udtalt fra regeringshold, ikke skal tages med alt for stor alvor. Den halsstarrige optræden over for arbejderne bliver ikke mindre betænkelig nu, da arbejdsgivernes formand, Einar Thorsen, blæser i kampluren, og anslagene mod arbejderne ude på arbejdspladserne er i fuld gang: tempoet skal sættes i vejret, lønningerne presses ned. Ønsket om tryghed og arbejde i forbindelse med rationaliseringen fejles brutalt af bordet med bebudelse af nye omfattende afskedigelser. Arbejdsgiverne er i deres nedskæringsbestrebelse blevet opmuntret af regeringens optræden og dens politik. Til lønnedskæringer gennem særpristal kommer regeringens kategoriske afvisning af forslaget om beskyttelse af tillidsmænd og fagforeningsvirksomhed og om principiel gennemførelse af 40 timers arbejdsugen samt den omstændighed, at arbejdsgiverne gang på gang er blevet hjulpet gennem folketingets lovfæstelse af de af arbejderne afviste mæglingsforslag eller ved gennemførelse af voldgiftslove.

I denne forbindelse spørger man også, hvad hensigten er med mørklægningen af pristallet. Medens statistisk departements

detailpristal altid tidligere var ledsaget af eksakte tal på varepriser og kronebeløb for de forskellige udgiftsposter i det opstillede budget, er dette gode princip fra veget i juli og oktober i år. I stedet for i pengestørrelser opgives prisændringerne nu kun i procenter og points.

Ved en sådan ændring unddrages offentligheden enhver indsigt i og kontrol med pristalsmaterialet, og man spørger: hvad er egentlig hensigten? Det ses nemlig ikke, at sådanne ændringer er i gang på andre områder. Der opereres der i allerhøjeste grad med absolutte tal. Hvorfor skal så detailpristallet og dets materiale behandles på den måde, når det angår så mange? Hvorfor skal det ikke være tilgængeligt for alle dem, det angår? Skal arbejdere og tjenestemænd administrativt fratages det, som man ikke i åben forhandling og eventuel kamp kan fravriste dem? Sådant må efter vor opfattelse spørgsmålene stilles, og hvis det ikke er sådan, hvorfor så denne mørklægning? Det kan da ikke være hensynet til materialets behandling, der gør sig gældende, for det er jo behandlet og bearbejdet, og det kan ej heller være omkostningerne ved at fremstille det. Under alle omstændigheder må man forlange, at denne mørklægning hører op, og at der i detailpristallet gives tal i kroner og ører til belysning af bevægelserne på pristalsbudgettet.

Den lettelse i kårene, som efter valgtalerne og løfterne på valgplakaterne kunne forventes, er altså ikke kommet. Der fortsættes efter de gamle kendte og utilfredsstillende linjer. Det betyder faktisk en stramning og en forværring af den arbejdende befolknings forhold.

Billedet tegner sig heller ikke anderledes, når man vender sig fra indtægterne til udgifterne på budgettet. Gennem lønforhøjelser og dyrtidstillæg er statens lønningsudgifter forøget ganske stærkt. Mon ikke det her ville være rimeligt at minde om, at de største lønforhøjelser blev givet til de tjenestemænd, der var relativt godt stillet, og at det er så som så med fordelene for de lavere lønningsklasser, når man tager begyndelseslønningerne og de fremtidige pensioner i betragtning? Jeg ønsker også her at minde om, at civilarbejderne og arbejderne på statsbanernes centralværk-

[Alfred Jensen.]

steder måtte gå ned i indtægt derved, at der blev pålagt dem større pensionsbidrag, uden at de fik nogen lønmæssig godtgørelse herfor. Jeg kunne ønske at vide, om der er sket nogen ændring i dette forhold, siden vi i foråret behandlede disse lovforslag.

Ministeren fremhæver udgiftsforøgelsen som følge af folkepensionsordningen og understreger stigningen på de 225 mill. kr. — hvis man ser bort fra pensionsbidraget, drejer det sig om 360 mill. kr. Jeg gør opmærksom på, at stigningen ikke udelukkende skyldes folkepensionsordningens gennemførelse, men også pristalsreguleringerne og den vækst, der har været i antallet af folkepensionister, og som jo i alle tilfælde ville have fundet sted. Når man tager i betragtning, at staten ikke ofrer så meget på de ældre og udslidte medborgere, som den ofrer på militæret, er der virkelig ingen anledning til overraskelse og ej heller til funderinger over, om der skal holdes igen her. Egentlig burde beløbet jo have været højere. Jeg tænker her på urimeligheden i, at aldersgrænsen fra 1. april 1959, altså fra det kommende finansårs første dag, sættes op til 66 år. Det betyder jo, at der bliver 12 mill. kr. mindre til vore ældre medborgere i det kommende finansår. Hvis man havde fulgt vort forslag om at fastholde 65 års grænsen — det kan nås endnu, eftersom forslaget ligger i udvalg — ville vore ældre medborgere altså have haft 12 mill. kr. mere til rådighed. Her har vi et ganske godt udtryk for, hvad stramningen egentlig betyder, og man kan vel nok sige, at denne stramning virker anstødelig, fordi den rammer veltjente og udslidte medborgere, der ikke er i stand til at klare sig selv eller har vanskeligt ved det.

Der er sat store beløb af til forbedring af skolevæsen og uddannelse og ligeledes store beløb til forskning og videnskabeligt arbejde. Det skal ikke møde modstand fra vor side, vi kan tværtimod støtte det og give tilslutning dertil. Der kan faktisk ikke ret let ydes for meget på dette område. Til trods for, at det er store beløb, der her er tale om, må man alligevel regne med, at der bliver mangel på alle områder; skoler og undervisningsanstalter vil næppe findes i tilstrækkeligt omfang, og det vil sige, at vi fortsat kommer til at hinke bagefter.

I sin fremsættelsestale tillagde finansministeren det stor betydning, at der åbnes videst mulig adgang for de store årgange til at skaffe sig uddannelse. Skal dette opnås, tror jeg man bliver nødt til at sætte tempoet op; i modsat fald vil det ikke lykkes os at give dem de muligheder, der her stilles i udsigt.

I denne forbindelse må det også være berettiget at rejse spørgsmålet om den faglige uddannelse. Adskillige unge har tusind besværligheder ved at finde frem til en arbejdsplads. Besværlighederne består også deri, at der af arbejdsgiveren stilles ekstraordinære krav til foruddannelse, krav, som man ikke tidligere stod over for; da kunne man klare sig med en almindelig skoleuddannelse. Nu kræves der, eller i hvert fald der spørges efter, om man har mellem-skoleeksamen, og de, der har realeksamen, bliver foretrukket, når det drejer sig om at få adgang til at lære et håndværk. Det kan ikke være rimeligt, at de, der ikke har nogen eksamen, uden videre skal gå ind i de ufaglærtes rækker, men sådan er det jo snart ved at være. Ikke fordi der er noget nedsættende heri, de ufaglærtes arbejde er lige så samfundsnyttigt som andet arbejde, og det kan også give udøveren sit udkomme. Det er i hvert fald et faktum, at omkring halvdelen af landets arbejdere er beskæftiget ved arbejde, hvortil der ikke stilles krav om en håndværksmæssig uddannelse. Man kommer imidlertid ikke uden om, at den, der har lært et fag, trods alt er bedre stillet, har større muligheder for at få beskæftigelse og større muligheder for at få god beskæftigelse end den, der ikke har lært et fag. Derfor må der sikres alle unge en uddannelse. Hvis der er mangel på lærepladser, må der ved samfundets foranstaltning oprettes fagskoler, hvor de, der ikke kommer ind i erhvervslivet, kan få en uddannelse, der giver dem mulighed for at komme ind i et eller andet håndværksfag.

Det kan måske også være berettiget at minde om, at der endnu er langt igen, før lærlingelovens løfte om dagskoler bliver indfriet.

Finansministeren giver i fremsættelsestalen udtryk for, at den nuværende beskæftigelsessituation er tilfredsstillende. Jeg deler ikke denne opfattelse. Da vi sidste år havde en gennemsnitlig årsledighed på omkring

[Alfred Jensen.]

10 pct. og vi vel ikke kommer stort lavere i år, er der ikke megen opmuntring i, at ledigheden en overgang — og der er hovedsagelig tale om en forøgelse af byggeaktiviteten — faldt til 9 eller 8 pct. Hvor fordelagtigt det end kunne være for de beskæftigede arbejdere og deres pårørende, er der intet, der peger i retning af stabil og varig beskæftigelse, tværtimod. Meget tyder på, at der kommer en ny stigning i arbejdsløshedstallet. Spørgsmålet er derfor, om den budgetterede stigning af tilskuddet til arbejdsløhedskasserne holder. Hvis der ikke sættes ind fra det offentliges side for at forøge beskæftigelsen, må man regne med, at alle kassernes udgifter vil stige også i denne vinter. Her kommer vi imidlertid ind på et andet spørgsmål, nemlig om man kan køre videre med de gældende understøttelsessatser. Af en undersøgelse, som arbejds- og socialministeriets statsvidenskabelige konsulent har udarbejdet, fremgår det, at den maksimale understøttelse til en forsøger i hovedstaden og købstæderne — det drejer sig om dagpenge, husleje og brændselshjælp, men ikke om børnetillæg — kan andrage 5 500 kr. for året 1958-59. Da der ikke er regnet med karenstid, må man vel gå ud fra, at det kun er yderst få, der kommer op på en sådan samlet understøttelse. I det samme materiale er der foretaget beregninger over ufaglærtes indtægter, som viser, at man her har at gøre med en indtægt på 11 680 kr. årlig.

Det er altså meget let at konstatere, at selv i heldigste fald kommer arbejdsløhedsunderstøttelsen ikke op på det halve af det, der er en almindelig ufaglært arbejders fortjeneste. Når man tager i betragtning, hvad der må betales i husleje, kontingenter o. lign., er det klart, at understøttelsen, når det drejer sig om lange perioder, er aldeles utilstrækkelig, og at en forhøjelse derfor er påkrævet, og det er klart, at disse spørgsmål trænger sig på netop nu. Dagpengebeløbet, der er på 13 kr. 40 øre for forsørgere, må absolut forhøjes. Brændselshjælpen, som jo nu kun ydes én gang årlig, må udvides og må, som Dansk Arbejdsmands Forbund og andre store fagforbund har udtalt ønske om, udbetales i forbindelse med den ugentlige understøttelse. Huslejhjælpen er aldeles ikke tilstrækkelig. Den

dækker langtfra det, der må betales i leje i de nye boliger, og netop her må de yngre aldersklasser søge lejlighed, hvis de i det hele taget vil have tag over hovedet; ikke mindst de sidste 3 år har lejeniveauet i disse boliger været stigende. Derfor er det nødvendigt, at det maksimalbeløb, der kan opnås i huslejhjælp, forhøjes. Det vil også være nødvendigt at give ikkeforsørgere med under 8 års medlemskab huslejhjælp. Talrige eksempler viser, at unge mennesker må betale mere i leje for et værelse, end andre, som har en hel lejlighed, må præstere. Da de unge mennesker også får en lavere understøttelse, er det indlysende, at der må findes en udvej for ydelse af huslejhjælp til denne kategori af medborgere.

Endelig bør også børnetillægget forhøjes. Af beregninger foretaget af den statskonsulent, jeg nævnte før, fremgår det, at børnetillægget for et barn andrager 453 kr. årlig. Det står i skrigende misforhold til de beløb, man ellers opererer med; når myndighederne skal finde ud af, hvilke beløb man skal gå ud fra ved fastsættelsen af faderens eller moderens underholdsbidrag, opererer man her i hovedstaden med 1 500 kr. Skattemæssigt er man ikke så flot; dér har man et andet tal, nemlig 600-700 kr. Det siger imidlertid sig selv, at den mand, der går arbejdsløs, må afholde betydelig større udgifter til sikring af barnets underhold end de 453 kr., der her er tale om. Derfor kan det ikke være rimeligt, at der ikke sker en forhøjelse af dette børnetillæg. Det siger sig selv, at man må sætte ind på at få denne forhøjelse igennem, så der kan ske en mærkbar forbedring af de arbejdsløses understøttelse.

Bortset fra dette er det klart, at det første og vigtigste krav fra de arbejdsløse er, at der bliver skaffet beskæftigelse. Hvad enten arbejdsløsheden er på 12, 10 eller 8 pct., er den en lige stor forbandelse for dem, der er stødt ud i den. Derfor kan man ikke slå sig til tåls med, at ledigheden endnu ikke er så omfattende, som den var for et år eller to siden. Man kan ej heller slå sig til tåls med de foranstaltninger, der vil komme som følge af vedtagelsen af egnsudviklingsloven, eller dem, der findes i den gældende beskæftigelseslov. Der må andre og mere vidtgående foranstaltninger

[Alfred Jensen.]

til. Skal de forsømte områder have undsætning gennem oprettelse af nye virksomheder, må staten gribe direkte ind. Man skal nemlig ikke glemme, at det er det private initiativ og den så højt priste liberalisering, der har ført os derhen, hvor vi nu befinder os; enhver kan se, hvor galt det er fat i de såkaldte forsømte områder.

Også i år vil jeg påpege det ganske meningsløse i, at staten i afgift til vejformål indkasserer langt mere, end der anvendes. På finanslovforslagets § 26 er der opført som indtægt 525 500 000 kr., medens de samlede udgifter ikke er opført med mere end 266 997 600 kr. Det vil sige, at omkring halvdelen af det oprævede beløb, nemlig over 258 mill. kr., ikke anvendes til de formål, hvortil de angivelig er oprævet. Med den fornyelse, udvidelse og omlægning, som vort vejnet står over for, og som vi absolut må have, er det ikke nogen tilfredsstillende budgettering. Man burde tage fat på en modernisering af veje og gader, i første række naturligvis med henblik på at forbedre forbindelserne med de afsides liggende områder. At det både direkte og indirekte ville betyde øget beskæftigelse i de arbejdsledshærgede områder, er uden for enhver tvivl.

Finansministeren har peget på den nedgang i statsfinansieringen af boligbyggeriet, der er sket fra 1955-56, da der kom næsten 650 mill. kr. til udbetaling, til næste år, hvor man regner med et beløb på 350 mill. kr. Ministeren trøster sig med, at der ikke i denne begrænsning af statslånsydelse ligger en tilsvarende reduktion af boligbyggeriets faktiske omfang. Nej, det betød ikke en tilsvarende reduktion, men alligevel betød det og kommer til at betyde en forringelse for den jævne befolkning. Da man i 1955 påbegyndte afviklingen af statsfinansieringen ved at indsnævre lånerammen og nedsætte lånegrænsen, førte det omgående til et fald i boligbyggeriet i byerne fra 19 882 til 16 395 boliger, og i indeværende år anslås det, at der vil blive opført ca. 17 800 lejligheder. Jeg må tilføje, at byggeriet i 1957 på grund af den svingende byggerytme var noget højere, men alligevel viser tallene, at der er sket en overmåde følelig nedgang i byggeriet til skade for dem, der mangler lejligheder,

og til skade for dem, der er beskæftiget ved byggeriet. Murernes årsledighed nåede netop takket være disse foranstaltninger op over 20 pct. og det altså på et tidspunkt, da der var mangel på boliger. Beskæftigelsesmæssigt har den påbegyndte afvikling af statsfinansieringen altså virket ret skadelig. Havde man opretholdt statsfinansieringen, som den var, ville der have været mere byggeri. Et andet forhold spiller også ind, nemlig lejens højde. Selv med fradrag af m²-tilskuddet er prisen gået op til omkring 35 kr. pr. m², medens den før byggestøtte-lovgivningens forringelse i 1955 dog kun lå omkring 20-25 kr., alt efter udstyr og andre omstændigheder. Hertil kommer imidlertid, at det ikke er den eneste belastning, som indehavere af boligforeningslejligheder har fået takket være denne ændring. Samtidig med lejeforhøjelsen kom også en fordobling af boligindskuddene. Såvel for lejerne som for bygningsarbejderne har det betydet en følelig forringelse af kårene. Hvad der nu tænkes gennemført, vil betyde en yderligere forværring, og hertil kommer den foreslåede lejeforhøjelse i den gamle boligmasse.

Jeg ser, at de almenyttige boligselskaber er nået frem til det resultat, at med indførelse af et tredjeprioritetsbelåningsinstitut ville lejen i boligforeningsejendommene stige med 300 kr. årligt. Så vidt jeg kan se, vil det være en stigning, der kommer til at overgå den lejeforhøjelse, som adskillige boliger i den gamle boligmasse efter den nye lejelov kommer ud for; det vil altså sige, at man ikke med det, der gennemføres, når frem til en udligning af forskellen imellem lejen i den gamle og den ny boligmasse, men at den tværtimod opretholdes, og det til skade ikke mindst for de yngre medborgere, som må flytte ind i de lejligheder, der opføres. Jeg vil derfor tro, at man ikke vil få det byggeri, som samfundet har brug for, og som de ledige nærer er i stand til at udføre. Vi kan derfor ikke godkende de nedskæringer, der har fundet sted, eller dem, man agter at gennemføre fremefter. Der er brug for boliger til en rimelig leje, og derfor må statsfinansieringen efter vor opfattelse ikke indskrænkes, men udvides.

Ved denne behandling af finanslovforslaget ønsker min gruppe også at rejse spørgs-

[Alfred Jensen.]

målet om en sanering af de usunde boligkvarterer og ejendomme. Det er nemlig ikke alene et spørgsmål om beskæftigelse, det er også et spørgsmål om at sikre en del af befolkningen bedre og sundere boligforhold. Hvis der ikke er tænkt mere på sanering, end hvad der kan læses ud af forslag til lov om boligbyggeri angående erstatningslejligheder, nemlig 1 500 årligt, så er det for lidt. Saneringen må skride meget hurtigere frem. Jeg ved, det er dyrt, men det koster også samfundet penge, at disse uhumske boliger benyttes som menneskeboliger. Det viser sig nemlig, at sygdom oftere er gæst hos beboere i saneringsmodne lejligheder end i det nyere byggeri. Hvad der spares i penge ved at udskyde saneringen, betaler folket med sygdom og samfundet med større udgifter til læge, medicin og hospital. Derfor må der mere gang i saneringen, og erstatningslejligheder til en overkommelig betaling må sikres opført i større omfang end påtænkt.

Den kommunistiske gruppe billiger også, at der stilles omfattende midler til rådighed for boligbyggeriet i Grønland. Behovet her er absolut ikke mindre end i vor del af riget. Det er tværtimod større. Det er også her bedre at bygge boliger end at bygge hospitaler.

Også planerne om støtte til erhvervsliv og industri har vi den største sympati for. Vi har imidlertid den opfattelse, som jeg fremførte under forespørgselsdebatten i sidste uge, at forslag af denne art egentlig bør frem til behandling her i tinget i lovforslags form.

Jeg mener i øvrigt, at der ikke er gjort nok for, at grønlænderne kan leve og arbejde på lige fod med og på samme betingelser som andre statsborgere i vort land. Der må hurtigst muligt sættes ind på at ændre dette forhold, så der ikke alene i ord, men også i praksis sikres grønlænderne fuld ligestilling. Det drejer sig ikke alene om sociale og arbejdsmæssige forhold, det drejer sig også om deres områdes udnyttelse til militære formål.

Da amerikanerne bemægtigede sig Thule til anlæg af en militærbase, vendte en af de grønlandske repræsentanter her i tinget, Frederik Lynge, sig imod folkeflytningen. Han understregede, at for grønlænderne var

folkeflytning ensbetydende med slaveri. Jeg tænkte netop på denne bemærkning, da et spørgsmål angående anbringelse af en radarstation i Angmagssalikdistriktet var til behandling her ved mødets begyndelse. Vi billiger ikke, at man anbringer en radarstation dér, selv om der skulle være foregået de forhandlinger, overenskomsten kræver. Vi mener, at lige så lidt som vi skal have baser her i det egentlige Danmark, skal man have det i Grønland; også dér må vi holde de fremmede militærstyrker ude. Den omstændighed, at befolkningen på Kulusuk ikke har ønsket at blive flyttet, er ikke ensbetydende med, at de er tilfredse med, at man anbringer radarstationen dér. Jeg vil tro, at andre forhold også spiller ind og medfører, at befolkningen, som jeg forstod af forhandlingerne, er meget utilfreds og betakker sig for at blive udsat for en sådan flytning. Vi har altså den opfattelse, at man ikke bør anbringe radarstationen dér, og at man bør sætte ind på at få de baser, der findes i Grønland, afviklet.

Hvad militærvæsenet og militæruddgifterne angår, har vor gruppe ofte givet udtryk for sin stilling hertil.

Som bekendt gik vi imod tilslutningen til NATO, da vi ikke betragter denne organisation som noget organ til betryggelse af freden og den nationale selvstændighed, men tværtimod som en foranstaltning, der tjener aggressive formål og bidrager til at øge spændingen i Europa og i hele verden. Danmark opnår ikke herigennem nogen sikkerhed, men er derimod udsat for at blive draget ind i en eller anden stormagtskrig mod sine ønsker og interesser; sommerens tildragelser i og omkring det nære østen var en passende illustration dertil.

Netop fordi vi forudsiger noget sådant, har vi ikke alene stemt imod tilslutningen til NATO-pagten, men også imod militærordningen og finanslovsforslagene, der bygger på denne politik og indeholder de nødvendige bevillinger hertil. Vi har ved anden behandling af finanslovsforslaget stemt imod § 21, der indeholder hovedparten af udgifterne til militarismen. Vi gør det, ikke alene fordi vi ønsker at protestere imod udgifterne til NATO-politikken, men også fordi vi mener, at pengene kan og bør bruges til mere nyttige formål som f. eks. til ungdommens uddannelse til fredelige

[Alfred Jensen.]

sysler, til beskæftigelse, til boligbyggeri og til skattelettelse.

Vi ved meget vel, at som de politiske styrkeforhold er her i landet, og som de fremtræder her i folketinget, er der ikke for tiden muligheder for sådanne ændringer af militærpolitikken og landets politik, som vi har kæmpet for.

Vi har sat ind for nedsættelse af tjenestetiden og militærudgifterne; vi modsatte os til det sidste en forlængelse af tjenestetiden og har utrætteligt fremholdt kravet om en reduktion af den til højst 12 måneder. Vi har sagt, at når landet endelig ofrer så meget på militæret, når man forlanger, at landets ungdom skal tilbringe op mod 1½ år i trøjen, må den have en rimeligere og bedre behandling end den, den nu er udsat for. Derfor har vi foreslået forbedringer af soldaternes økonomiske, humanitære og sanitære forhold. Vi har foreslået de årlige militærudgifter reduceret med 500 mill. kr. og i øvrigt erklæret os villige til at støtte ethvert initiativ eller forslag, der tog sigte på at nedbringe disse udgifter.

Nedsættelsen af tjenestetiden til 16 måneder og nu overvejelserne angående en yderligere nedsættelse til 12 måneder er udtryk for, at vore bestræbelser ikke har været forgæves eller forfejlede. Når finansministeren kan meddele, at militærudgifterne i de senere år kun er steget med ca. 50 mill. kr., er også det et udtryk for, at vore bestræbelser har båret frugt. Fra NATO og fra militærkommandoerne her i landet, fra militærglade kredse lød der stedse krav om mere militær, om anskaffelse af nye ødelæggelsesvåben og forhøjelse af militærudgifterne. Når kravene fra disse indflydelsesrige kredse ikke slog igennem, er det netop, fordi den folkelige modstand mod slige eventyrere var meget stærk, og fordi denne modstand har haft sine talsmænd her i tinget.

Den kommunistiske gruppe vender sig ikke alene mod de forøgede udgifter på finanslovsforslaget til militæret, men også imod, at de foreslåede beløb godkendes. Vi vil have såvel tjenestetid som udgifter bragt ned, og vi opretholder vor modstand imod landets udstyrelse med raket- og atomvåben. Som det fremgår af vort dagsordensforslag fra i fredags, vender vi os ikke alene

mod oprustning, vi viser også positive veje til betryggelse af freden og vort lands selvstændighed; ikke gennem krig eller deltagelse i krigsblokke, men ved fredeligt samkvem i krigsblokke, men ved fredeligt samkvem skal Danmarks interesser værnes og varetagelse. Derfor har vi ustandselig talt for, at Danmark og dets repræsentanter skulle støtte ethvert initiativ til forhandling og afspænding, og for at tage initiativet, hvor det var muligt og nødvendigt. Derfor anbefaler vi også, at Danmark tager rekommandationen fra Nordisk Råd om øget handels-samkvem med Sovjetunionen og de folkedemokratiske lande op til behandling og, har jeg vel også lov til at sige, realisering.

Oliehandelen med Sovjetunionen i den seneste tid viser med al tydelighed, at det er muligt og tillige økonomisk fordelagtigt for såvel forbrugerne som hele landet at foretage en sådan udvidelse.

Jeg har her fremført de bemærkninger, som den kommunistiske gruppe i første omgang ønsker at knytte til finanslovsforslaget. Jeg henstiller til finansudvalget at tage disse betragtninger med i overvejelserne under lovforslagets behandling.

Som sædvanlig forbeholder vi os til anden og tredje behandling at stille de ændringsforslag, som vi finder det fornødent at fremsætte, og som vi har såvel teknisk som politisk mulighed for at udarbejde.

Elias Lauf: Det er altid stimulerende og opmuntrende for dem, der bor i Grønland, at få besøg fra Danmark, og det er glædeligt at erfare, at der i år har været særlig mange rejsende. Besøget af den højtærede statsminister og den højtærede minister for Grønland var vel det, der særlig vakte befolkningens opmærksomhed. Desværre måtte statsministeren afbryde sin planlagte rejse på grund af pludselig forværring af verdenssituationen. Det var en stor skuffelse for befolkningen deroppe. Ministeren for Grønland kunne dog til grønlændernes tilfredshed trods alt gennemføre rejsen efter planen. Vi vil håbe, at statsministeren får bedre held næste gang.

Man omfattede den højtærede Grønlandsministers besøg med store forventninger og tillagde besøget den største betydning for opbygningsarbejdet. Jeg kan ikke tænke mig andet, end at besøget har været af betydning også for den højtærede minister

[Elias Lauf.]

selv. Ville det mon ikke være gavnligt, om repræsentanter for de forskellige politiske partier her i tinget, som har så meget med de grønlandske sager at gøre, besøgte Grønland oftere, for at de ved selvsyn kunne få lejlighed til at danne sig et billede af landet og dets befolkning?

Den højtærede minister for Grønland understreger i sin rejseberetning, at der på to områder må gøres en særlig indsats i de kommende år, nemlig inden for boligbyggeriet og inden for erhvervslivet, og dette er blevet bekræftet ved den højtærede statsministers åbningstale i år. Det er meget opmuntrende. Vi har tillid til regeringens beslutninger, men i denne vanskelige overgangsperiode behøver vi ikke blot gode løfter, men handling, og i forbindelse hermed minder jeg om den højtærede ministers og den højtærede finansministers tilsagn sidste år om at gøre noget også for den grønlandske kirkes interesser.

Jeg vil i øvrigt gerne prøve at ridse et billede op af de to opgaver, der kræver så store investeringer.

Boligbyggeriet skrider godt frem, navnlig i byerne. Det er en fornøjelse at se de gode og smukke bygninger rejse sig på de steder, hvor de dårlige og usunde beboelseshuse har stået. Opførelsen af boligstøttehusene har bevirket, at en mere hensigtsmæssig fordeling af indvånerne i de gamle overfyldte boliger er gennemført, således at navnlig de unge familier i huset kan få lejlighed til at frigøre sig og få et hjem for sig selv og indrette sig med et mere civiliseret præg. Men boligbyggeriet i Grønland har mange kvaler på grund af den spredte bebyggelse af landet og de særlige klimatiske forhold. Boligbyggeriet kan ikke længere holde trit med den rivende befolkningstilvækst mange steder, og resultatet er blevet, at det til boligbyggeriet disponible beløb, 6 mill. kr. årlig, er utilstrækkeligt til at dække behovet.

I medfør af den koncentrationspolitik, der føres i landet, flytter befolkningen

mange steder, frivilligt eller ufrivilligt, i stort antal, og det kan ske, at tilflyttere bliver indkvarteret hos familier i byen, når der ikke kan skaffes boliger til dem. Så varer det måske et eller flere år, før de kan få et hus opført. Der findes jo ingen husvildebarakker i Grønland. Jeg ved, at der et sted var ansøgt om 10 hårdt tiltrængte nye huse, men man fik kun 2 bevilget, da boligbudgettet for længst var opbrugt. Boligstøttehusene opføres af danske håndværkere meget omhyggeligt i byerne, men ude i distriktet er husene hastværksarbejde og dårligt isolerede. Sådanne dårligt isolerede huse egner sig ikke til beboelse inden for polarkredsen. Byboerne har altid adgang til kul til opvarmning, men derimod får befolkningen ude i distriktet sjældent tilstrækkelig forsyning af det nødvendige brændsel. Ud fra denne betragtning er man tilbøjelig til at mene, at husene bliver ødelagt af fugtighed, inden de bliver afbetalt. Derfor synes det mig, at en bedre kontrol med opførelsen af boligstøttehusene, navnlig uden for byerne, er en tvingende nødvendighed, eventuelt ved oprettelse af et stående udvalg med en kyndig og erfaren grønlandsk tømrermester i udvalget. En sådan håndværker er fortrolig med opførelse af bolighuse i de arktiske egne. Så vil de store summer, den danske stat ofrer på Grønland, blive bedre udnyttet.

Fiskeriet, som er blevet et hovederhverv for store dele af befolkningen, og om hvilket hele befolkningen samles, har givet usædvanlig godt udbytte det sidste par år, og det har betydet meget for befolkningens økonomiske forhold og levevilkår. Med stor interesse har vi fulgt de tiltrængte, planlagte udvidelser af fiskerianlæg rundt omkring i landet, også i Nordgrønland. Fra Diskobugten og nordefter giver, som man ved, sælfangst, hellefiskeri og rejefiskeri de bedste indtjeningsmuligheder for nordgrønlanderne. Det er værd at bemærke forhøjelsen af priserne på sælskind og spæk. En forbedring for disse kategorier er også

[Elias Lauf.]

rimelig, eftersom det er den eneste produktionsgren, der hele tiden har kunnet betale sig for den kgl. grønlandske handel. Men indhandling af sælskind er forbundet med adskillige skavanker ved fastsættelse af prisen såvel for producenten som for Handelens forvaltere, der modtager skindene. Derfor vakte det almindelig tilfredshed blandt befolkningen at erfare gennem radio-udsendelsen i sommer, at direktøren for den kgl. grønlandske handel agter at prøve at finde en mere tilfredsstillende ordning for skindindhandlingen. Dette har overordentlig stor betydning for erhvervene på østkysten, i Nordvestgrønland og i Nordgrønland, hvor indtjeningsmulighederne på andre områder er meget begrænsede.

Det vellykkede forsøg med torskefiskeriet ved Angmagssalik i år må man glæde sig over. Det er et skridt i retning af at give østgrønlanderne adgang til havets rigdomme ved kyster, som deres landsmænd i Vestgrønland har haft så megen glæde og så meget udbytte af.

I Angmagssalikdistriktet findes der usædvanlig mange lakseelve med store laks og andre fiskearter; der er sikkert flere indtjeningsmuligheder på fiskeri, end man aner. Her er dukket en ny opgave op, som kræver sin løsning.

Grønlanderne har altid haft udlængsel, ikke mindst på fiskeriets område. Man vil ikke mere nøjes med at være tilskuere til det store havfiskeri lige uden for landets grænser, hvor de fremmede fiskere uforstyrret tager den fede torsk. De føler sig modne til at kunne hævde sig blandt fremmede fiskere, hvis de kan få samme grejer som de og blive uddannet som de. Der findes jo allerede flere kvalificerede fiskeskipperne blandt deres egne, som kan føre større fiskerfartøjer i disse farvande. Mon det ikke snart er på tide, at der bliver gjort et forsøg på dette område, f. eks. med 2 fiskerskibe stationeret i Egedesminde og Holsteinsborg, hvor unge grønlandere kan få lejlighed til at uddanne sig som sømænd og fiskere samtidig? Fiskeriet fra motorbåde drives jo nærmest familievis, og de, der ingen slægtninge har, er meget dårligt stillet. Jeg kan ikke tænke mig andet, end at et sådant arrangement vil

kunne åbne vejen til indtjeningsmuligheder for de mindrebemidlede, så de derved kan skaffe sig en startkapital til deres fremtidige selvstændige erhverv. Der findes jo ingen finansieringsinstitutter i Grønland ud over landskassen og staten.

Med hensyn til Grønlands budget kan jeg blot påpege det, jeg synes fortjener overvejelse. Jeg kan nemlig stadig ikke forstå, hvorfor der skal være så stor forskel på lønnen for grønlandske lærere og præster og andre, når der er så lille forskel på uddannelsen og de alligevel udfører akkurat det samme arbejde. Ligeløn for disse kategorier vil ikke forhøje statsbudgettet væsentligt. Revisionen har påvist, at den danske betjening af Grønland har ikke så lidt indflydelse på Grønlands budgets størrelse og dermed på det betydelige underskud. I øvrigt har jeg den opfattelse, at danske håndværkere i Grønland er urimeligt mange.

Om den såkaldte Kap Dan-sag skal jeg på nuværende tidspunkt ikke sige mange ord. Den ligger mig naturligvis meget stærkt på sinde, men jeg finder det rimeligst at vente med at give det høje ting en redegørelse for min stilling, til spørgsmålet har været behandlet i Grønlandsudvalget og jeg har haft adgang til at gøre mig bekendt med de oplysninger, der eventuelt måtte fremkomme dér. Jeg må imidlertid forbeholde mig at tage ordet igen om dette emne på et senere tidspunkt under finanslovdebatten.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Udvalget angående forslag til lov om afvikling af statens garanti for renten af de af husmandskreditforeningerne og Sønderjyllands Kreditforening udstedte kasseobligationer har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ind- og udførsel af fisk har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde holdes i morgen, torsdag den 4. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

[Formanden.]

1) *Første behandling af:*

Forslag til lov om udførsel af frisk dansk frugt.

2) *Fortsættelse af første behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1959 til 31. marts 1960.

Mødet hævet kl. 15⁵².

26. møde.

Torsdag den 4. december kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om udførsel af frisk dansk frugt.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1219, fremsættelsen i tidenden sp. 904).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Poul Hansen (Svendborg): Da vi i forsommeren behandlede og gennemførte loven om landbrugsvarers afsætning, fremførte landsforeningen Dansk Frugtavls ønsket om at komme med ind under en lignende ordning. På det tidspunkt mente man imidlertid ikke, at frugtavlen hørte med i afsætningsrådet for de ordninger, der vedrører landbruget, men man lovede at tage sagen op til forhandling med de i frugtavls og frugteksport interesserede parter. Disse forhandlinger er nu tilendebragt, og resultatet er det lovforslag, vi her behandler, og som tilsigter en ordning for frugtavlens vedkommende efter de samme linjer, som nu gælder for landbrugets varer.

Efter lovforslaget skal der nedsættes et udvalg bestående af repræsentanter for alle frugtavlens og frugteksportens parter, der vil få samme beføjelser som Landbrugets Afsætningsråd, og landbrugsministeren bemyndiges til efter forhandling med dette

råd at træffe de foranstaltninger, som måtte være ønskelige for eksporten af frisk dansk frugt. Alle de interesserede parter med undtagelse af Foreningen af Eksportører af Frugt og Grønsager har tiltrådt lovforslaget.

Vi for vor part må anse lovforslaget for betimeligt, ikke mindst under hensyn til de erfaringer, der er høstet med hensyn til vanskelighederne ved eksporten til Vesttyskland, hvor man til eksempel forlanger garanti for overholdelsen af bestemte priser på de æbler, som skal afsættes dertil. Enten man nu kan lide det eller ej — i en verden, hvor der stilles sådanne betingelser, er man nødt til at indrette sig efter dem.

Vi har alle en samfundsmæssig interesse i, at eksporten af vor gode danske frugt bevares og udbygges, og det er vort håb, at der med dette forslag bibringes erhvervet et instrument, som kan fremme dette formål. Socialdemokratiet anbefaler derfor lovforslaget til hurtig og velvillig behandling.

Sønderup: Jeg kan på mit partis vegne anbefale det foreliggende lovforslag. Som det allerede er nævnt, beskæftigede vi os i foråret med en bemyndigelseslov for landbruget, og da fik frugtavlerne visse tilsagn om, at vi, når de til sin tid kom med deres problemer, skulle tage vel imod dem. De vil nu på linje med landbruget få en slags koordinering af eksporten. Det skyldes bl. a., som den ærede socialdemokratiske ordfører gjorde opmærksom på, kravet fra tysk side om minimumspriser.

Da vi i foråret beskæftigede os med frugtavlens forhold, var de fornødne forberedelser ikke tilstrækkelig langt fremme til, at man kunne tage frugtavlens forhold med, men det er i løbet af sommeren lykkedes gennem forhandlinger mellem de interesserede parter og landbrugsministeren at skabe forudsætninger for en lovgivning om eksport af frugt.

Dansk frugtavls har ofte haft store vanskeligheder at slås med, og den har det ikke mindst i øjeblikket; man kan godt sige af både indre og ydre art. Til indre vanskeligheder regner jeg dem, der har relation til klimaforholdene og den hårde konkurrence, som indførsel af forskellige sydfrugter nu og da bevirker. Hvad eksporten angår, møder frugtavlerne på deres udenlandske